

Аннотація

В статье целостно исследована проблема формирования морально-эстетической культуры ученической молодежи средствами хорового искусства на Слобожанщине; намечены перспективы творческого использования позитивного исторического опыта ее формирования в современных условиях.

Summary

This article has presented a complete research devoted to the problem of students' moral aesthetic culture formation by means of choir singing in Slobozhanschyna. The prospects of creative implementation of the positive historical experience of its formation in modern conditions has been outlined.

Ключові слова: морально-естетична культура, учнівська молодь, хорове мистецтво, Слобожанщина.

Ключевые слова: морально-эстетическая культура, ученическая молодежь, хоровое искусство, Слобожанщина.

Key words: moral and aesthetic culture, students, means of choir art, Slobozhanschyna.

Подано до редакції 11.10.2011.

УДК 378. 147. 134: 786

©2012

Воєвідко Л.М.

ПРОБЛЕМА РОЗКРИТТЯ КУЛЬТУРОЛОГІЧНОГО ДІАЛОГУ НОВАЦІЙ ТА ТРАДИЦІЙ

Постановка проблеми у загальному вигляді... Культурні традиції розглядаються, з одного боку, як продукт, тобто, певний завершений результат щодо сталих, загальноприйнятих, повторюваних способів, видів і методів діяльності, що утвердилися, своєрідний статичний стан. Це об'єктивація сутності традиції в реальній дії з віддзеркаленням у індивідуальній свідомості на побутовому рівні. З іншого боку, традиція розглядається в динаміці як процес, як розвиток у напрямку до постійного якісного удосконалення. Процесуальний характер розвитку традиції найповніше віддзеркалює її діалектичний взаємозв'язок з таким соціальним явищем, як новаторство. Для суспільства необхідне існування не тільки стабільної вихідної бази, але й її постійна зміна, якісне удосконалення в об'єктивних умовах. Новаторство – це колективна продуктивна діяльність, спрямована на створення (продукування), розповсюдження і використання інновацій (елементів нового) за допомогою нових засобів [1, с.12].

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Теоретичні положення даної проблеми розглянуто в роботах відомих психологів (Б.Ананьєв, Г.Костюк, О.Леонт'єв, К.Платонов, С.Рубінштейн), педагогів (А.Алексюк, І.Зязюн, В.Луговий, О.Мороз, М.Палтишев, О.Ростовський, О.Рудницька, А.Щапов, М.Ярмаченко). Філософсько-історичний аспект становлення та розвитку українських культурних традицій досліджували С.Гончаренко, Д.Донцов, І.Зязюн, Ю.Руденко, З.Хижняк, П.Юркевич.

Формулювання цілей статті...

Метою даної статті є дослідження культурологічного механізму діалогу традиції як елемента соціальної і культурної спадщини, а також власне механізм її передавання від покоління до покоління з інноватикою, інноваційними тенденціями, які згодом набувають статусу традицій.

Виклад основного матеріалу дослідження...

У давнину та в середньовічні часи традиції розглядалися як моральний норматив, звичай, закон, дотримуючись якого людина та суспільство набували гармонії і порядку (Конфуцій, Софокл). У новий час із розширенням рамок сприйняття простору інтерес до традицій визначався необхідністю пізнання політичних, економічних і етнокультурних традицій різних народів та держав (М.Бердяєв, М.Данілевський, Е.Дюркгейм, М.Вебер, Т.Парсонс, П.Юркевич). У періоди соціальних революцій традиція прирівнювалась до регресу і гальма суспільного розвитку. Порівняно з традицією новаторство вважалось прогресивним явищем у суспільному житті на шляху до цивілізації (К.Гельвецій, Ш.Монтеск'є). На сьогодні звернення до дослідження традицій пов'язане зі встановленням ефективного співвідношення традицій і новаторства в суспільному розвитку (С.Ейзенштадт, Є.Шацький, Е.Шилз, П.Штомпка, М. Фуко) [2, с.169-171].

У формуванні традицій беруть участь: 1) "когнітивні структури" (І.Касавін), 2) стереотипизовані структури свідомості (К.Чистов), 3) "установки" та "ідеали" (А.Антонов), 4) накопичені змістові зразки відчуття, мислення та поведінки (С.Шацький). Проте традиції – змінний феномен. Динаміка їх наповнення функціонує в двох вимірах – у "вертикальному" та "горизонтальному" [3, с. 81]. Перший дозволяє розглядати їх згідно з логікою законів історичного розвитку. В даному випадку їх динаміка може моделюватись як певна зміна етапів. Спершу традиції зароджуються, з'являються значимі ідеї, на основі яких створюються програми та діяльності та поступово формується інформаційний масив. Далі має місце прогресивний розвиток традицій, що веде до певного їх визнання та певним чином трансформує традиції новими елементами, не порушуючи, при цьому їх фундації. Кореляція старого та нового забезпечується толерантним підходом до цінностей досвіду, що набув традиційного характеру.

Виникнення, в свою чергу, нових традицій не означає втрати старих, зароджених в історичному минулому, вони збагачуються в нових умовах розвитку. Йдеться про її "горизонтальну" динаміку, зумовлену процесами

формування прогресивних культурно-історичних та педагогічних реалій. Зв'язок традицій з особистим впровадженням досвіду крізь призму суб'єктивного розуміння ця динаміка не призводить до кардинальних змін в основі традицій, а забезпечує функціонування їх варіантів. Варіативне функціонування як органічний "спосіб існування традицій" [4, с. 75], робить їх стабільними, а їх динаміку перманентною. Відповідно "горизонтальний" та "вертикальний" виміри відкривають у традиціях протилежні властивості: перервність та перманентність, дискретність та континуальність (В.Налімов).

Тож, традиції є органічним елементом соціально-культурних реалій, які одночасно можуть мати і об'єктивну, і суб'єктивну природу, концентрувати в собі одночасно історично вивіреним досвід і віддзеркалювати ціннісний вибір особистості, як його носія. Традиції є перервними та нескінченними, змінними та сталими, тобто в них функціонують та діалектично взаємодіють старе та нове. Все це дозволяє також розглядати традиції як діалектичне продовження інноватики.

Будь-яка традиція – це колишня інновація. Жодна традиційна риса не властива будь-чому споконвіку, вона має свій початок, отже, деś мали місце інновації. Те, що ми бачимо сьогодні як інновацію, приживеться та перестане виглядати інновацією, стане традицією. Традиції можуть існувати без новацій, але не навпаки; традиція абсолютно необхідна для самої підтримки існування суспільства в цілому та певних галузей, напрямків та інституцій зокрема [6, с. 134].

Вперше поняття "інновація" (в перекладі з латинської – нововведення, оновлення, зміна, введення новизни) почало застосовуватись до педагогічних реалій у кінці 50-их років ХХ сторіччя. Новації в освіті визначаються певною якісною характеристикою, а саме – гуманістичною спрямованістю, сенс якої в орієнтації на суб'єктивність та індивідуальність людини та на освітню систему загалом. У цьому контексті, характеризуючи ознаки та сутність педагогічних новацій, С.Поляков зазначає, що новації є педагогічними за умови, якщо вони гуманістичні за змістом [5, с. 58].

Розробка й удосконалення змісту освіти – один із пріоритетних напрямків педагогічного пошуку. Це обумовлює створення нових стандартів музичної освіти, програм, підручників та проведення цікавих експериментів в інноваційній діяльності майбутніх вчителів музики. Для поліпшення якості освітнього процесу недостатньо шукати відповідь на питання чому навчати, а більш важливим є питання як навчати. Для цього технологічною повинна бути не тільки сама програма, але й процес організації та реалізації педагогічної діяльності.

Інновації пов'язані з інформаційними технологіями активно використовуються в усіх галузях науки й освіти. Комп'ютер органічно увійшов і в музичний навчально-виховний процес. У сучасних освітніх стандартах вищої професійної освіти комп'ютерні засоби виділяються як один із змістовних компонентів підготовки педагога-музиканта. Процес використання комп'ютерних технологій поєднує дві самостійні, але в той же час взаємообумовлені складові: комп'ютерні технології у викладанні музичного мистецтва та комп'ютерні технології в музичній діяльності школярів.

В епоху інформаційних технологій немає проблем, пов'язаних з пошуком інформації. Основне завдання – навчити студента нею користуватися, відбирати, структурувати, пред'являти. Можливості комп'ютерних засобів навчання дозволяють вибирати програми, рекомендовані до використання на уроках музики. У числі таких програм – сучасна мультимедійна енциклопедія Кирила і Мефодія "Шедеври класичної музики", що включає статті та ілюстрації про композиторів і їх твори, відеофрагменти оперних і балетних спектаклів, словник музичних термінів. Енциклопедія популярної музики є ілюстрованою історією вітчизняної та зарубіжної популярної музики. Програма "Соната" з музичної колекції історії культури містить інформацію про композиторів, фрагменти музичних творів, ілюстрації з історії музики. У програмі "Музичний клас" представлені уроки музичної грамоти, історія музичних інструментів, вправи та творчі завдання.

Комп'ютерні технології можуть стати надзвичайно ефективним засобом оптимізації музичної освіти, якщо викладач усвідомлює мету, котра визначає результат як його діяльності, так і діяльності студентів. Засвоюючи музичні комп'ютерні програми, необхідно виділити технологічні та методичні аспекти, що визначають глибину засвоєння комп'ютерних технологій. Тому, плануючи використання комп'ютерних технологій, необхідно виходити із завдань музичної освіти в школі, що дозволить розширити межі професійної діяльності педагога-музиканта.

Висновки... Процес розвитку традицій носить спрямований, незворотний характер і передбачає поступальні переходи на більш високі, якісно нові рівні підготовки фахівців з урахуванням спадкового збереження позитивної основи традицій. Закономірність дії традицій в освіті полягає в тому, що вони виступають умовою сталого відтворення суттєвих характеристик і одночасно є базою для формування її нової якості в ході розгортання продуктивної діяльності новаторства. Визначення традицій і новаторства як внутрішніх чинників обумовлює чергування станів сталості і мінливості в освітньому просторі, яке дає позитивний ефект покращення якості підготовки фахівців вищою школою.

Література

1. Гуральник Н.П. Українська фортепіанна школа ХХ століття в контексті розвитку музичної педагогіки : історико-методологічні та теоретико-технологічні аспекти : монографія / Н.П.Гуральник. – К. : НПУ, 2007.– 460 с.
2. Етико-світоглядні традиції найдавнішої духовної культури на території України : навч. посіб. для студ. вищ. закладів освіти / В.М.Шостак. — Луцьк: РВВ «Вежа», 1999. – 188 с.
3. Колесникова И. А. Педагогическая реальность в зеркале междисциплинарной рефлексии / И.А.Колесникова. – СПб., 1999. – 104 с.
4. Українське сакральне мистецтво: традиції, сучасність, перспективи. (Українське сакральне мистецтво ХІІІ – ХV століть) : матеріали третьої міжнар. наук. конф., (Львів, 4 - 5 трав. 1995 р.) / ; Український Католицький ун-т ім. Св.Климента-Папи, Ін-т народознавства НАН України. – Л., 2001. – 120 с.
5. Поляков С.Д. В поисках педагогической инноватики / С.Д.Поляков. – М., 1993. – 152 с.
6. Чистов К.В. Народные традиции и фольклор / К.В.Чистов. – Л.: Наука, 1986. – 303 с.

Анотація

В статті розглядається проблема розкриття культурологічного діалогу новацій та традицій.

Аннотация

В статье рассматривается проблема культурологического диалога новаций и традиций.

Summary

The problem of opening of kul'turologichnogo dialog of innovations and traditions is examined in the floor.

Ключові слова: культурні традиції, діалектичний взаємозв'язок, новаторство, педагогічні новації.

Ключевые слова: культурные традиции, диалектическая взаимосвязь, новаторство, педагогические инновации.

Key words: cultural traditions, dialectical intercommunication, innovation, pedagogical innovations.

Подано до редакції 24.10.2011.

УДК 371.31=161.2

©2012

Гладишев В.В.

ОСНОВИ СИСТЕМНОГО ПІДХОДУ ДО ПІДГОТОВКИ ВЧИТЕЛЯ-СЛОВЕСНИКА У СПАДЩИНІ В.П. ОСТРОГОРСЬКОГО

Постановка проблеми у загальному вигляді... На сучасному етапі розвитку літературної освіти в Україні особливого значення набуває проблема якісної підготовки вчителя-словесника, який має забезпечувати виконання нормативних документів, що регламентують процес літературної освіти українських школярів. Загальновизнано, що підготовка вчителя-словесника у ВНЗ має носити системний характер, тому важливим чинником вважаємо виявлення витоків системного підходу до підготовки вчителя-словесника у методиці викладання літератури, оскільки історична трансформація початкових положень про необхідність системного підходу до підготовки вчителя-словесника у ВНЗ тривалий час була зумовлена суспільними обставинами, що не сприяли всебічному розвитку творчої особистості вчителя.

Відповідно, історично правильне осмислення концепції системної підготовки вчителя-словесника, яку було подано видатним методистом В.П. Острогорським, може стати важливим чинником підвищення якості цієї підготовки на сучасному етапі розвитку української літературної освіти.

Аналіз останніх досліджень і публікацій, в яких започатковано розв'язання даної проблеми...

Після набуття Україною незалежності, намагаючись дати наукову відповідь на виклики нового часу щодо літературної освіти українських школярів, проблему підготовки вчителя-словесника у ВНЗ українські науковці (авторський колектив під керівництвом д. пед. наук, професора, члена-кореспондента АПН України Н.Й. Волошиної) розглядали у межах розробки наукових засад методики викладання літератури [6, с. 230-259]. У посібнику, що був призначений для студентів вищих навчальних закладів, було ретельно проаналізовано основні суспільні вимоги до особистості й професійної підготовки, професійної діяльності вчителя-словесника в умовах підвищеної суспільної уваги до викладання літератури, а також визначені науково-методичні засади та основні напрями цієї діяльності. При цьому науковці спиралися на найкращі досягнення методики минулого, залучали досвід К.Д. Ушинського, В.Я. Стоюніна, В.П. Острогорського, Ф.І. Буслаєва, Х.А. Алчевської, М.О. Рибникової, Т.Ф. Бугайко, проте про витоки системного підходу до фахової підготовки вчителя-словесника у ВНЗ у посібнику не йшлося.

Під кутом зору порушеної у дослідженні проблеми заслуговують на увагу розроблені науковцями концепції підготовки вчителя української мови і літератури (О.М. Семеног [8]) і вчителя світової літератури (Л.Ф. Мірошниченко [4, с. 79-89; 5]).

О.М. Семеног визначила наукові засади комплексної фахової підготовки вчителя української мови й літератури, розробила систему цієї підготовки, спираючись на досвід вітчизняних і закордонних науковців. Витоки системного підходу до фахової підготовки вчителя-словесника науковець окремо не розглядала.